

I. Decalogul – Legământul Vechiului Testament

În istoria mântuirii neamului omenesc Dumnezeu a stabilit cu aleșii săi mai multe legăminte de credință precum legământul cu Adam și Eva, cu Noe, apoi Avraam. Cel mai important dintre acestea și cel mai detaliat este Legământul încheiat cu poporul ales prin Moise. După ce poporul evreu fusese eliberat din robia egipteană, Dumnezeu îi dă lui Moise pe Muntele Sinai un important Legământ (sau Testament) ce consta în respectarea a zece legi (Decalogul). Acestea, consemnate toate în capitolul 20 al cărții Ieșirea, sunt:

1. „*Eu sunt Domnul Dumnezeuul tău, să nu ai alți dumnezei afară de Mine!*” (Ieșire 20, 2-3)
2. „*Să nu-ți faci chip cioplit, nici semănarea vreunui lucru din câte sunt în cer sus și din câte sunt pe pământ jos și din câte sunt în ape, sub pământ. Să nu te închini acelor și să nu le slujești lor!*” (Ieșire 20, 4-5).
3. „*Să nu iei numele Domnului Dumnezeuului tău în deșert, că nu va ierta Domnul pe cel ce va lua numele Lui în deșeret*” (Ieșire 20, 7).
4. „*Adu-ți aminte de ziua sâmbetei ca s-o sfințești, șase zile lucrează și fă (în acelea) toate lucrurile tale, iar ziua sâmbetei este odihna Domnului Dumnezeuului tău*” (Ieșire 20, 8-9).
5. „*Cinstește pe tatăl tău și pe mama ta, ca să-ți fie bine și să trăiești ani mulți pe pământ!*” (Ieșire 20, 12).
6. „*Să nu ucizi*” (Ieșire 20, 13).
7. „*Să nu fii desfrânat!*” (Ieșire 20, 14).
8. „*Să nu furi!*” (Ieșire 20, 15).
9. „*Să nu mărturisești strâmb împotriva aproapelui tău!*” (Ieșire 20, 16).
10. „*Să nu poftești nimic din câte sunt ale aproapelui tău!*” (Ieșire 20, 17).

1 „Eu sunt Domnul Dumnezeuul tău, să nu ai alți dumnezei afară de Mine!” (Ieșire 20,2-3)

Porunca aceasta ne învață că este un singur Dumnezeu adevărat (monoteism). Totodată, porunca îndeamnă la strădania de a-L cunoaștem pe Dumnezeu, pentru ca închinarea și cinstirea cuvenite Lui să nu le dăm nimănui altuia, ci numai Lui, Dumnezeuul Cel adevărat.

Această poruncă o încalcă cei care înlocuiesc în parte sau cu totul învățăturile drepte credințe cu alte credințe rătăcite. Sfânta Scriptură detaliază modurile în care această poruncă este încălcată menționând și: „*Să nu alergați la cei ce cheamă morții, pe la vrăjitori să nu umblați și să nu vă întinați cu ei!*” (Levitic 19, 31). Prin această poruncă Dumnezeu cheamă pe aleșii Săi să se încreadă doar în El în toate aspectele vieții lor.

În ceea ce privește cinstirea sfinților și a îngerilor, porunca întâi a Decalogului nu oprește acest lucru, deoarece lor nu ne închinăm precum lui Dumnezeu. Sfinților și îngerilor creștinii le acordă cinstire, însă lui Dumnezeu adorare. Creștinii îi cinstesc pe îngeri și pe sfinți deoarece:

1. aceștia s-au învrednicit de haruri mari înaintea lui Dumnezeu;
2. aceștia ne sunt exemplu de înaltă viețuire creștinească și prin rugăciunile lor mijlocesc pentru noi către Dumnezeu.

2 „Să nu-ți faci chip cioplit, nici semănarea vreunui lucru din câte sunt în cer sus și din câte sunt pe pământ jos și din câte sunt în ape, sub pământ. Să nu te închini acelora și să nu le slujești lor!” (Ieșire 20, 4-5).

Această poruncă interzice închinarea la idoli și de a pune ceva mai presus de Dumnezeu (avere, carieră, diverse pasiuni, orice lucru creat, trecător).

Această poruncă nu oprește cinstirea icoanelor, ci se referă la cu totul altceva. În vremea lui Moise, când Dumnezeu dă acestuia Decalogul, oamenii obișnuiau să-și confecționeze singuri diverse statui (idoli) de diferite dimensiuni ca reprezentări ale mai multor zei și să se închine acestora, considerându-le chiar zeități.

Cinstirea pe care creștinii o arată față de icoane nu se îndreaptă către obiectul icoanei în sine, către materia din care acestea sunt confecționate (lemn și diverse vopsele și substanțe), ci ea se îndreaptă către persoana reprezentată în icoană (fie Iisus Hristos, Fecioara Maria sau diverși sfinți).

Această poruncă nu oprește cinstirea sfintelor icoane, care sunt reprezentări ale unor ființe reale (Dumnezeu, sfinți) și despre care cel de al VII-lea Sinod Ecumenic a hotărât: „*Este permis și chiar bineplăcut înaintea lui Dumnezeu a face icoane. Acestor icoane sfinte nu li se dă însă adorarea (închinarea) care se cuvine numai lui Dumnezeu, ci venerarea sau cinstirea care se aduce persoanei înfățișate pe icoană, iar nu materiei icoanei sau chipului de pe ea*”.

3 „Să nu iei numele Domnului Dumnezeului tău în deșert, că nu va ierta Domnul pe cel ce va lua numele Lui în deșert!” (Ieșire 20, 7)

Această poruncă subliniază faptul că numele lui Dumnezeu ne aduce în legătură cu ființa Lui cea preasfântă, fapt pentru care nu ne este îngăduit a-L rosti decât cu cel mai adânc respect. Acest respect și evitare de a vorbi cu superficialitate despre Dumnezeu și lucrurile sfinte ce țin de credința în El izvorăsc din conștiința faptului că trebuie să îi fim profund recunoscători pentru binefacerile aduse asupra noastră, dintre care cea dintâi este darul vieții.

Este luat „în deșert” numele Domnului:

- când sunt folosite în cuvinte urâte, înjurături sau jigniri;
- când se folosesc cuvinte de blestem;
- când se dă dovadă de lipsă de seriozitate și respect la slujbele religioase;
- când se face jurământ care implică numele lui Dumnezeu și se încalcă jurământul făcut sau când este adus Dumnezeu chezaș, jurând pe numele Lui pentru lucruri neînsemnate.

4 „Adu-ți aminte de ziua sâmbetei ca s-o sfințești, șase zile lucrează și fă (în acelea) toate lucrurile tale, iar ziua sâmbetei este odihna Domnului Dumnezeului tău” (Ieșire 20, 8-9).

Prin această poruncă Dumnezeu ne învață două lucruri:

- 1) datoria de a munci în timpul celor șase zile ale săptămânii și
- 2) datoria de a sărbători ziua a șaptea ca zi de odihnă, dedicată Domnului.

În perioada Vechiului Testament poporul evreu a ținut ca zi de odihnă ziua Sâmbetei, în amintirea zilei în care Dumnezeu a isprăvit crearea lumii.

În Noul Testament, Sâmbăta devine ziua în care Biserica se roagă cu precădere pentru cei trecuți la cele veșnice deoarece în această zi Hristos cel răstignit a adus celor din întunericul iadului lumina Învierii Sale.

Tot în Noul Testament „ziua întâi a săptămânii”, Duminica, devine ziua de odihnă în care întreaga Biserică sărbătorește Învierea lui Hristos.

Munca este o datorie pentru fiecare creștin, după cum frumos spune Sfântul Apostol Pavel: „*Dacă cineva nu vrea să lucreze, acela nici să nu mănânce*” (2 Tesaloniceni 3, 10). Porunca de a munci a fost dată de Dumnezeu încă de la începutul umanității. Protopărinților Adam și Eva, după ce îi creează, îi așază în grădina Eden „*ca s-o lucreze și s-o păzească*” (Facerea 2,15). Însuși Mântuitorul Hristos a muncit ca teslar pâna la vârsta de 30 de ani. Sfânta Scriptură conține numeroase pasaje ce arată valoarea muncii: „*Cea mai scumpă comoară pentru om este munca*” (Pilde 12,27).

5. „Cinstește pe tatăl tău și pe mama ta, ca să-ți fie bine și să trăiești ani mulți pe pământ!” (Ieșire 20, 12).

Primele patru porunci despre care s-a vorbit mai sus au arătat datorile creștinului față de Dumnezeu, bazate dragostea față de Dumnezeu, dragoste care însă se adevărește prin dragostea față de oameni, căci: „*cel ce nu iubește pe fratele său, pe care l-a văzut, pe Dumnezeu, pe Care nu L-a văzut, nu poate să-L iubească*” (Ioan 4, 20-21).

Între toți oamenii, cei care trebuie iubiți în primul rând sunt părinții, care ne-au născut și ne-au crescut, binefăcătorii noștri cei mai mari. Din această motiv, cele șase porunci, care stabilesc datoriile față de oameni, încep cu porunca de a ne cinsti părinții.

A cinsti pe părinți presupune:

- 1) a-i iubi, adică a le dori și face tot binele cu putință;
- 2) a asculta de ei: „*Copii, ascultați pe părinții voștri în Domnul, că aceasta este cu dreptate*” (Efeseni 6, 1);
- 3) a nu-i supăra cu ceva și a ne purta față de ei cu toată cuviința, vorbind despre ei și cu ei numai de bine;
- 4) a-i ajuta la nevoie, mângâindu-i în necazuri și înseninându-le bătrânețile: „*Fiule, sprijină pe tatăl tău la bătrânețe și nu-l mâhni în viața lui*” (Înțelepciunea lui Isus Sirah 3, 12).

Exemplu în privința aceasta este Însuși Mântuitorul Hristos, când, răstignit pe cruce, a încredințat pe Sfânta Sa Maică ucenicului Său Preaiubit, Ioan, ca să aibă grijă de ea.

- 5) a ne ruga pentru ei atât timp cât sunt în viață, cât și pentru odihna sufletelor lor după ce trec la cele veșnice.

Această poruncă implică și datoria părinților de a se îngriji cu toată puterea și atenția lor de buna creștere sufletească și trupească a copiilor dăruți lor de Dumnezeu.

6. „Să nu ucizi” (Ieșire 20, 13)

Darul vieții este cel mai mare bun al omului și temelia tuturor celorlalte bunuri de care se poate învrednici cineva pe pământ. După învățătura Sfintei noastre Biserici, Dumnezeu, fiind Creatorul vieții omenești, numai El, și nu omul, are drepturi nemărginite asupra vieții.

Viața pământească este timpul de pregătire pentru viața veșnică. În aceasta se cuprinde prețul mare al vieții pământești pentru creștini. Sfântul Ioan Gură de Aur spune: *"Vrei să știi pentru ce este de preț această viață? Fiindcă este pentru noi temelia vieții vitoare și prilej și loc de luptă și alergare pentru cununile cerești"*.

Fiind un dar al lui Dumnezeu și având un preț atât de mare, păstrarea și îngrijirea vieții, pentru timpul rânduit ei de Dumnezeu, este și datorie și un drept al fiecărui credincios. Tocmai aceasta cere Dumnezeu prin porunca șasea din Decalog, când oprește uciderea

Sunt două feluri de ucidere: trupească și sufletească. Uciderea trupească este ridicarea vieții aproapelui, sau lovirea și rănirea lui, trupească sau sufletească, care-i aduc mai târziu moartea.

Uciderea sufletească înseamnă pilda rea, prin vorbe și fapte necuviincioase, prin care se dă aproapelui motiv de a se abate din calea mântuirii spre calea păcatului și a mprții sufletești. Mântuitorul spune: *„Cine va sminti pe unul din aceștia mici, care cred în Mine, mai bine i-ar fi lui de și-ar lega de gât o piatră de moară și să fie aruncat în mare”* (Marcu 9, 42).

Această poruncă oprește de asemenea și sinuciderea, adică luarea cu bună știință și voie a vieții proprii.

7. „Să nu fii desfrânat!” (Ieșire 20, 14).

Această poruncă oprește toate gândurile și dorințele necurate, toate cuvintele și faptele necuviincioase pentru care creștinii ar trebui să aibă mustărări de conștiință. Fapte precum necumpătarea în mâncare și băutură, desfrânarea trupească, vulgaritatea, cântecele și dansurile deșănțate, beția și lenea. Tot de păcatul desfrânării ține și călcarea fidelității dintre soț și soție (adulterul).

Desfrânarea este un păcat foarte mare, deoarece face pe om să piardă curăția trupească și sufletească, vatămă sănătatea, întunecă mintea, împietrește inima și îndepărtează pe credincios de Dumnezeu. Datoria creștinului este să se ferească de acest păcat prin rugăciune, post, muncă și stăpânirea poftelor.

8. „Să nu furi!” (Ieșire 20, 15).

Această poruncă oprește luarea sau însușirea pe nedrept a bunurilor străine. Faptele ce constituie încălcarea acesteia sunt:

1. luarea pe ascuns a lucrurilor străine (furt),
2. luarea cu sila a lucrurilor altuia (prădare),
3. luarea bunurilor străine prin mijloace viclene (înșelăciune),
4. vânzarea celor trebuitoare traiului la prețuri de multe ori mai mari (speculă)
5. luarea de dobânda mare (cămătărie);
6. oprirea plății cuvenite lucrătorilor, ș.a.

Furtul este un păcat greu, deoarece face pe autorii lui nedrepți, oameni care nu împlinesc pounca de a iubi pe aproapele lor (1 Corinteni 6, 10). Sfântul Apostol Pavel numără furtul printre păcatele care îl lipsesc pe făptuitor de Împărăția lui Dumnezeu.

9. „Să nu mărturisești strâmb împotriva aproapelui tău!” (Ieșire 20, 16).

Această poruncă oprește minciuna, care înseamnă ascunderea cu știință și voință a adevărului, pentru a înșela, rătați și păgubi pe altul.

Păcatul minciunii poate fi comis verbal, în scris, cu fapta și chiar cu tăcerea. De exemplu atunci când cineva știe că ceea ce se spune despre altul nu este adevărat dar alege să tacă, făcându-se părtaș minciunii.

Prima minciună spusă vreodată a fost cea a diavolului către Eva, minciună ce a dus la căderea în păcat a primilor oameni.

Minciuna este un grav păcat deoarece prin ea se întunecă chipul lui Dumnezeu în omul mincinos și se întipărește în acesta chipul „tatălui minciunii” (Ioan 8,44), diavolul. „Buzele cele grăitoare de minciună sunt urâciune înaintea Domnului” (Pilde 12,22) scrie înțeleptul rege Solomon.

Minciuna poate lua diferite chipuri dintre care amintim câteva:

- 1) mărturia mincinoasă sau jurământul strâmb;
- 2) obiceiul de a adăuga câte ceva la adevărul lucrurilor, adică de a înflori mereu lucrurile;
- 3) viclenia sau vorba cu două înțelesuri, din care nu se poate deosebi ce este adevărat;
- 4) prefăcătorie (falsitatea), adică ascunderea minciunii sub chipul prieteniei, al binefacerii;
- 5) lingușirea, care înseamnă laudarea cuiva pentru însușiri pe care acela nu le are, în scopul câștigării de foloase nemeritate;
- 6) fățărnicia (ipocrizia) sau fariseismul.
- 7) vorbirea de rău despre alții sau bârfa.

10. „Să nu poftești nimic din câte sunt ale aproapelui tău!” (Ieșire 20, 17).

Porunca a zecea oprește însușirea lucrurilor altuia, precum și dorirea lor pătimașă, deoarece, dacă cineva dorește ceva, atunci va căuta să-și însușească ceea ce dorește, iar atunci când ce își dorește nu îi aparține, această dorință poate duce la păcate foarte grave.

Această poruncă oprește toate gândurile, dorințele și poftele necurate ale inimii, fiindcă din ele se nasc apoi tot felul de fapte rele. A nu fura lucrul aproapelui nu este suficient, porunca cere chiar să evităm a-l dori și pofti în sufletul nostru, deoarece pofta duce la păcat, iar păcatul la moartea veșnică.

Mântuitorul spune: „din inimă ies: gânduri rele, ucideri, adultere, desfrânări, furtișaguri, mărturii mincinoase, hule” (Matei 15, 19).

Așadar, porunca a zecea cere stârpirea din rădăcină a cauzelor răului, care sălășluiesc în inima omului în același mod în care o boală este mai înțelept a o evita, decât a o vindeca după ce se instalează în trup.

Creștinul este chemat să se curățească de poftele rele, să lupte împotriva lor prin rugăciune, post și împărtășirea cu Sfintele Taine, precum citim în Sfânta Scriptură: „Să ne curățim pe noi de toată întinarea trupului și a duhului, desăvârșind sfințenia în frica lui Dumnezeu” (2 Corinteni 7, 1).

Bibliografie:

Biblia (ediția Sfântului Sinod), Editura Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, București, București 2023;

Învățătură de credință creștină ortodoxă, Editura Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, București, 2015.

pr. prof. dr. Duțuc Adrian

II. Rugăciunea, bază și lumină a vieții creștine

„Rugați-vă neîncetat” (Tesaloniceni, V, 17).

„Iisus a ieșit la munte ca să Se roage și a petrecut noaptea în rugăciune către Dumnezeu” (Luca, VI, 12)

Omul, făptura lui Dumnezeu, are posibilitatea de a fi în legătură cu Creatorul său, prin rugăciune. Astfel, rugăciunea este respirația și hrana sufletului, starea sa firească. După cum trupul fără suflet este mort, tot astfel, sufletul fără rugăciune ajunge bolnav, gata de moarte.

Definiții ale rugăciunii

Marele orator creștin, Sfântul Ioan Gură de Aur, definește rugăciunea ca fiind „lumina sufletului”. Tot el numește rugăciunea „izvorul mântuirii”, „maica filosofiei”, „zidul de apărare al Bisericii”, „pricină a bucuriei” și „armă împotriva duhurilor rele”. Din aceste definiri ale rugăciunii date de Sfântul Ioan Gură de Aur, înțelegem că pentru noi a ne ruga este o necesitate existențială, în plan spiritual. Doar conștientizând că rugăciunea este lumina sufletului vom dedica mai mult din timpul existenței noastre cotidiene rugăciunii, constatând că aceasta este o necesitate duhovnicească. De asemenea, după cuvântul Sfântului Teofan Zăvorâtul, rugăciunea este „barometrul duhovnicesc care ne îngăduie să ne cunoaștem pe noi înșine”. Este ca o oglindă, care ne arată nivelul real al înaintării noastre duhovnicești.

Pe de altă parte, Sfântul Ioan Scărarul învață că „rugăciunea este, după însușirea ei, însoțirea și unirea omului cu Dumnezeu, iar după lucrare, susținătoarea lumii”. Sfântul Ioan Scărarul – în cuvântul 28 al cărții sale -, vorbește amănunțit despre această mare virtute a rugăciunii, ce se află descrisă pe treptele cele mai înalte în *Scara*, întrucât aceasta cuprinde în total 30 de trepte ale urcușului duhovnicesc. În viața omului rugăciunea are un rol primordial, fiind o condiție esențială pe această cale a omului. De ce o pune Sfântul Ioan pe treapta a 28-a în *Scară*, și nu o pune printre primele? Pentru că omul, pentru a se ruga corect și a dobândi această virtute, trebuie să fi urcat cele 27 de trepte anterioare ale acestei Scări.

Rugăciunea în Sfânta Scriptură

Citim în Sfânta Scriptură că, de la început, oamenii au vorbit cu Dumnezeu, întâi în Rai, față către față, apoi pe pământ prin rugăciuni. Cartea Facerii ne spune că, după cădere, oamenii simțindu-se singuri și neîmpliniți au început a chema numele Domnului (Facerea 4, 26), au înălțat altare, l-au adus mulțumiri, laude și cereri. Ei au înțeles că fără Dumnezeu nu pot face nimic bun, că rugăciunea este temelia vieții și izvor de putere și bucurie duhovnicească. La Ieșire 33, 9-11 ni se arată că „Domnul grăia cu Moise... și se scula tot poporul și se închina fiecare din ușa cortului său...”, Domnul însă grăia cu Moise față către față, cum ar grăi cineva cu prietenul său...”. O rugăciune cu totul specială prezentă în Vechiul Testament este rugăciunea fără cuvinte: „Ana (mama prorocului Samuel) vorbea în inima sa, iar buzele ei numai se mișcau, dar glasul nu i se auzea... ci (își) dezvăluia sufletul înaintea Domnului” (I Regi 1, 13-15). Cuvintele psalmilor ne arată modelul omului care respiră în duhul

rugăciunii curate și smerite: „*Când Te-am chemat, m-ai auzit, Dumnezeu dreptății mele! Întru necaz m-ai desfătat! Milostivește-Te spre mine și ascultă rugăciunea mea*” (Ps. 4, 1) „*Auzi, Dumnezeule, cererea mea, ia aminte la rugăciunea mea!*” (Ps 60, 1). Avem, de asemenea, rugăciunea regelui Solomon, de consacrare a templului din Ierusalim, în care acesta Îl imploră pe Dumnezeu să caute cu milostivire la cererile și jertfele pe care evreii le vor aduce la templu: „*Să-ți fie ochii Tăi deschiși ziua și noaptea la templul acesta, la acest loc, pentru care Tu ai zis: "Numele Meu va fi acolo"; să asculți strigarea și rugăciunea cu care robul Tău se va ruga în locul acesta. Să asculți rugăciunea robului Tău și a poporului Tău, Israel, când ei se vor ruga în locul acesta...*” (III Regi 8, 29-30). Observăm din textul acesta că, în cadrul poporului evreu, rugăciunea particulară trebuia îmbinată în mod echilibrat cu rugăciunea obștească sau participarea la cultul divin public, oficiat la templu.

Mântuitorul Însuși S-a rugat, atât la templu cât și singur. Sfintele Evanghelii ne arată că Mântuitorul a practicat deseori rugăciunea în singurătate: „...în zilele acelea, Iisus a ieșit la munte ca să Se roage și a petrecut noaptea în rugăciune către Dumnezeu” (Luca 6, 12) sau „Iar dând drumul mulțimilor, S-a suit în munte, ca să Se roage singur” (Matei 14, 23). El ne-a învățat cum să ne rugăm, prin exemplul Său, prin pilde și minuni. În același timp, ne-a povățuit să fugim de rugăciunea formală, făcută de ochii lumii și pentru laudă, ascunzându-ne în taina inimii și acolo să-i vorbim sincer și smerit Tatălui din cer (Matei 6, 5-7). El Însuși ne-a oferit un model simplu și complet de rugăciune, în care Îl apelăm pe Dumnezeu ca Tată ceresc: rugăciunea domnească sau „*Tatăl nostru*” (Matei 6, 9-13). Mântuitorul Hristos a dovedit puterea rugăciunii plină de credință și nădejde a lui Iair, mai marele sinagogii, înviindu-i fiica (Matei 9, 18-26). El a ascultat și cererea stăruitoare a unei femei păgâne, o canaaneancă smerită, căreia i-a izbăvit fiica (Matei 15, 21-28). În pilda vameșului și a fariseului, Mântuitorul prezintă un model de rugăciune smerită, bineplăcută lui Dumnezeu. Un fariseu și un vameș au mers la templu să se roage. Fariseul s-a lăudat cu faptele sale, mândrindu-se că nu este asemenea oamenilor păcătoși. Vameșul, stând departe, conștient de păcatele lui, s-a rugat cu umilință: „*Dumnezeule, fii milostiv mie, păcătosului*” (Luca 18, 13). Domnul a ascultat rugăciunea plină de căință a vameșului care s-a întors îndreptat la casa lui. Domnul a arătat astfel, că nu caută la fața omului, ci la inima lui.

Mântuitorul arată că, în lupta creștinului cu duhurile necurate, rugăciunea este, alături de post, o armă redutabilă: „...*acest neam de demoni nu iese decât numai cu rugăciune și cu post*” (Matei 17, 21). De asemenea, a criticat aspru pe cei care vedeau în templul Domnului o oportunitate pentru câștig, ignorând astfel caracterul acestuia de loc al rugăciunii: „*Și a zis lor: Scris este: "Casa Mea, casă de rugăciune se va chema, iar voi o faceți peșteră de tâlhari!"*” (Matei 21, 13).

Urmând exemplul Mântuitorului, Sfinții Apostoli au practicat și ei rugăciunea particulară și obștească. Chiar după Înălțarea Mântuitorului la cer, „toți aceștia, într-un cuget, stăruiau în rugăciune împreună cu femeile și cu Maria, mama lui Iisus și cu frații Lui” (Fapte 1, 14). Un înger al Domnului îl înștiințează pe sutașul Corneliu că „*a fost ascultată rugăciunea sa și milosteniile sale au fost pomenite înaintea lui Dumnezeu*” (Fapte 10, 31). Astfel, Sfântul Apostol Petru, cel care l-a și botezat mai târziu pe Corneliu, înțelege că „Dumnezeu nu este părtinitor ci, în orice neam, cel ce se teme de El și face dreptate este primit de El” (Fapte 10, 34-35). Tot în cartea Faptele Apostolilor se amintește de rugăciunea obștească făcută pentru Sfântul Apostol Petru, care fusese întemnițat de

regel Irod Agripa: „Deci Petru era păzit în temniță și se făcea neconținut rugăciune către Dumnezeu pentru el, de către Biserică” (Fapte 12, 5). Se observă puterea și eficacitatea deosebită a acestei rugăciuni comunitare, prin faptul că, nu după mult timp, Apostolul a fost eliberat în chip minunat din temniță. De aceea, Sfântul Apostol Pavel învață că rugăciunea de mijlocire a celor mulți pentru cei din suferință are mare putere: *„Ajutându-ne și voi cu rugăciunea pentru noi, așa încât darul acesta făcut nouă, prin rugăciunea multora, să ne fie prilej de mulțumire adusă de către mulți, pentru noi”* (II Corinteni 1, 11). Tot de la Apostolul Pavel avem anumite sfaturi și principii referitoare la rugăciune: trebuie făcută cu stăruință: *„Stăruiți în rugăciune, priveghind în ea cu mulțumire”* (Coloseni 4, 2); în cadrul ei trebuie cerute de la Domnul lucruri care țin de viața duhovnicească, nu neapărat cele materiale: *„Aceasta și cerem în rugăciunea noastră: desăvârșirea voastră”* (II Corinteni 13, 9); rostul rugăciunii este sfințirea omului și a întregii făpturi: *„Căci se sfințește prin cuvântul lui Dumnezeu și prin rugăciune”* (I Timotei 4, 5).

Sfinții Părinți despre rugăciune

Biserica ne învață cum să ne rugăm, când să ne rugăm și în ce stare, dându-ne exemple de marii rugători care prin rugăciune și-au sfințit viața și au fost de mare ajutor și semenilor lor. În același timp, acești mari rugători, generație după generație, ne-au lăsat cele mai frumoase, mai expresive și pline de adâncime rugăciuni, pe care le-au așezat în cultul Bisericii, ca prin ele noi să putem învăța dialogul direct și viu cu Dumnezeu. Toți marii trăitori ai rugăciunii învață că rugăciunea este ridicarea minții și voii noastre către Dumnezeu. Evagrie Monahul zice că *„rugăciunea este vorbirea minții cu Dumnezeu”*. De aceea se cuvine ca atunci când stăm la rugăciune, să alungăm din gândul nostru orice grijă și să îndreptăm toate puterile duhului nostru numai la Dumnezeu. Astfel, cugetul să gândească la El, ținerea de minte (memoria) să uite toate cele pământești, iar inima, vorbind cu El, să salte de bucurie și de dragoste. Căci *„cel ce iubește pe Dumnezeu de-a pururi stă de vorbă cu Dânsul cum ar sta cu un tată, alungând orice gând patimaș”*. A cugeta la Dumnezeu numai, nu înseamnă rugăciune; că și demonii cugetă la Dumnezeu, dar de rugat nu se roagă. Vorbind despre foloasele rugăciunii, Fericitul Augustin ne spune că rugăciunea este *„cheia vistieriei darurilor dumnezeiești”*, încât de la Dumnezeu poți dobândi orice lucru bun prin rugăciune. Însuși Mântuitorul făgăduiește acest lucru, când zice: *„Și toate câte veți cere, rugându-vă cu credință, veți primi”* (Matei 21, 22) sau: *„Cereți și se va da vouă”* (Matei 7, 7). Iar acest lucru a fost experimentat de Sfinții Apostoli, care, în timpul furtunii L-au rugat pe Mântuitorul să le ajute, iar ajutorul n-a întârziat să apară (Luca 8, 24).

Marii Părinți ai Bisericii mai arată că Dumnezeu nu împlinește totdeauna și numaidecât rugăciunea noastră. Monica, mama Fericitului Augustin, s-a rugat optsprezece ani la Dumnezeu pentru întoarcerea fiului ei la Hristos. Dumnezeu Se lasă de multe ori rugat, pentru ca rugăciunea noastră să fie făcută cu tot dinadinsul, dându-ne prilej să cinstim după cuviință darurile primite. Așadar, e nevoie să ne rugăm cu atât mai mare stăruință și căldură, cu cât Dumnezeu întârzie cu împlinirea cererii noastre. Așa făcea orbul din Ierihon: cu cât Hristos Se făcea că nu-i ia rugăciunea în seamă, cu atât el striga mai tare: *„Iisuse, Fiul lui Dumnezeu, miluieste-mă”* (Luca 18, 38). Totuși nimeni nu se roagă în deșert. Nici o rugăciune, nici cea bine făcută, nici cea rău făcută, nu este

pierdută înaintea lui Dumnezeu. Dacă Dumnezeu nu împlinește ce I se cere, El dă negreșit altceva mai bun, ne încredințează Sfântul Ioan Gură de Aur. Cu alte cuvinte, Dumnezeu poate împlini mai cu prisosință lucrurile pe care le cerem sau le gândim (Efes. 2, 20).

Sfinții Părinți ne mai arată care sunt condițiile unei rugăciuni eficiente. În primul rând să ne rugăm „cu mintea întreagă și cu evlavie”. Rugăciunea făcută cu mintea întreagă înseamnă gând neîmpărțit, cuget nerisipit în timpul cât facem rugăciunea. Dacă rugăciunea este «vorbirea minții cu Dumnezeu», atunci se cuvine ca la rugăciune să ne adunăm toată luarea aminte; tot gândul nostru să-l îndreptăm numai la Dumnezeu; se cuvine să lepădăm din minte toată grija cea lumească și să cugetăm numai la Dumnezeu. Deci să nu cinstim pe Dumnezeu numai cu buzele, iar gândul să se împrăștie departe. „Cum puteți pretinde ca Dumnezeu să ia aminte la rugăciunea voastră, dacă voi înșivă nu luați aminte la rugăciune?”, se întreabă Evagrie Monahul. În al doilea rând, rugăciunea trebuie făcută cu evlavie cere o oarecare pregătire, o supraveghere a simțurilor și o ținută potrivită a trupului. Același Evagrie că „e de folos să te dezlegi de orice cuget pătimas, dacă vrei să vezi pe Cel mai presus de fire și înțelegere și să vorbești cu El”. În al treilea rând, rugăciunea trebuie să fie făcută supunându-ne voii lui Dumnezeu, adică să lăsăm în grija Lui împlinirea rugăciunilor noastre. Dumnezeu știe mai bine ce ne este de folos; de aceea să lăsăm în grija Lui împlinirea cererii noastre. „De multe ori, rugându-mă - zice Evagrie Monahul - am cerut să mi se împlinească ce am socotit eu că e bine și am stăruit în cererea mea, silind fără judecată voia lui Dumnezeu; nu am lăsat Lui să rânduiască ce știe El că este de folos. Iar primind, m-am întristat foarte pe urmă, fiindcă nu am cerut să se facă mai bine voia lui Dumnezeu. Că lucrul nu mi-a ieșit așa cum credeam”.

Felurile rugăciunii

Biserica ne invită, ca pe lângă rugăciunea personală, să participăm la sfintele slujbe și să ne rugăm împreună în comuniune, în același gând. În familiile creștine, locul de rugăciune este înfrumusețat de prezența icoanelor, a candeliei și a altor însemne religioase. Membrii familiei se roagă împreună și în particular, în diferite momente: dimineața, seara, la vremea mesei, la începerea lucrului, înainte de a lua o decizie importantă, la plecarea în călătorie și în situații dificile. Spre exemplu, copiii se roagă pentru luminarea minții și ajutor la învățătură, pentru înțelegerea și sănătatea întregii familii, cât și pentru binele persoanelor aflate în necazuri. Așadar, rugăciunea personală face posibil ajutorul divin și îi susține pe credincioși în urcușul lor duhovnicesc. Ea, însă, este completată de rugăciunea publică, prin participarea la sfintele slujbe, unde sunt înălțate cântări în cinstea Sfintei Treimi: „Pe Tine Te laudăm, pe Tine bine Te cuvântăm, Ție Îți mulțumim, Doamne și ne rugăm Ție, Dumnezeului nostru” (din cântările Sfintei Liturghii).

După conținutul ei, rugăciunea este de trei feluri: de laudă, de mulțumire și de cerere. Rugăciunea de laudă este aceea prin care binecuvântăm pe Domnul, după mărirea Lui nemăsurată. Psalmistul spune: „În toate zilele bine Te voi cuvânta și voi lauda numele Tău în veac și în veacul veacului. Mare este Domnul și laudat foarte și măreția Lui nu are sfârșit” (Ps. 144, 2). Îngerii, privind nemijlocit nesfârșita Lui slavă, Îl laudă pe Dumnezeu cântând: „Sfânt, Sfânt, Sfânt!” (Isaia 6, 3). Tot astfel, îngerii au cântat laude Mântuitorului-Prunc, de curând năcut în Betleem (Luca 2, 14). De asemenea, îngerii privesc la Dumnezeu „față către față”, cuprinși de unimire, iar rugăciunile lor se

prefac într-o neîncetată cântare de laudă. Deși a cânta laude lui Dumnezeu este îndeletnicirea locuitorilor cerului (Apoc. 4, 8-11), și noi pe pământ, cunoscând slava lui Dumnezeu, din cele zidite și din descoperire, suntem datori mai întâi să lăudăm pe Dumnezeu în rugăciunile noastre. Rugăciunea de mulțumire este aceea prin care ne amintim cu mulțumire și cu dragoste de toate binefacerile primite de la Dumnezeu. Sfântul Apostol Pavel îndeamnă: „*Rugați-vă neîncetat. Dați mulțumire pentru toate, căci aceasta este voia lui Dumnezeu, întru Hristos Iisus pentru voi*” (I Tes. 5, 17-18). Rugăciunea lui Noe, la ieșirea din corabie, a fost de mulțumire (Facere 8, 19); de asemenea și a vechiului Israel, la ieșirea din Egipt (Ieș. 15, 1-21). Dumnezeu, însă, de multe ori, face să înceteze bunătățile Sale, pentru cei ce nu știu să le prețuiască și nu-I mulțumesc niciodată. Rugăciunea de cerere este aceea prin care solicităm ajutorul lui Dumnezeu pentru tot ce e necesar vieții noastre. Sfântul Apostol Iacov arată în epistola sa: „*Poftiți și nu aveți, ...vă sfătuiți și vă războiți, și nu aveți, pentru că nu cereți*” (Iacov 4, 2). Dumnezeu vrea să-L rugăm cu stăruință; vrea nu numai să-L rugăm, ci chiar să-L silim, spune Sfântul Grigorie Dialogul. Negreșit, Dumnezeu știe toate nevoile noastre (Matei 6, 32), dar El voiește să-L rugăm, ca nu cumva să socotim bunătățile sale ca pe niște lucruri cu care El ne-ar fi dator. Rugăciunea Mântuitorului din grădina Ghetsimani și de pe cruce, a Sfântului Arhidiacon și Mucenic Ștefan, în clipa în care era ucis cu pietre (Fapte 7, 59), cea a creștinilor care se rugau pentru eliberarea Sfântului Apostol Petru din temniță (Fapte 12, 5), a Sfinților Apostoli în corabia învâluită de furtună (Matei 8, 25) și altele sunt rugăciuni pilduitoare de cerere.

Prin urmare, rugăciunea rămâne cea mai apropiată și cea mai la îndemână cale a omului de a-L căuta și a-L găsi pe Dumnezeu. Nimic nu este cu neputință omului care se roagă cu inima deschisă și cu totul dăruit lui Dumnezeu.

Bibliografie:

***Biblia* (ediția Sfântului Sinod), Editura Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, București, București 2023;**

***Învățătură de credință creștină ortodoxă*, Editura Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, București, 2015;**

Cristina Benga, Aurora Ciachir, Niculina Filat, Mihaela Ghițiu, Ioana Niculae, *Religie Cultul Ortodox – manual pentru clasa a VI-a*, Editura Didactică și Pedagogică S.A., București, 2017, pp. 60-65;

Evagrie Monahul, *Cuvânt despre rugăciune*, 36, în „Filocalia”, vol. I, trad. de Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, Editura Humanitas, București, 2004, p. 75-94;

***Rugăciunea. Temelia vieții și a creșterii spirituale a omului*, Studii și articole, Editura Crimca, Suceava 2022, 523 p.**

pr. prof. dr. Neculau Tudorel

III. Rugăciunea „Tatăl nostru”

La cererea unuia dintre apostoli („Doamne, învață-ne să ne rugăm”, Luca 11,1), Mântuitorul Hristos a oferit modelul desăvârșit de rugăciune: „Tatăl nostru” sau „Rugăciunea Domnească”. Importanța acestei rugăciuni este dată în primul rând de originea ei. Dacă celelalte rugăciuni folosite în cultul Bisericii au fost alcătuite de oameni sfinți, rugăciunea „Tatăl nostru” a fost alcătuită de Însuși Domnul Hristos. Faptul că atunci când o rostim folosim chiar cuvintele rostite de Hristos Domnul (de aici și denumirea „Rugăciunea Domnească”) face această rugăciune cea mai puternică și mai cuprinzătoare dintre toate rugăciunile.

Rugăciunea „Tatăl nostru” se poate rosti în orice împrejurare a vieții. Biserica o întrebuințează la toate slujbele ei și în mod special la Sfânta Liturghie, când se rostește sau se cântă de către întreaga comunitate a credincioșilor.

„Rugăciunea Domnească” este alcătuită din trei părți: invocare, șapte cereri și încheiere.

I.

Invocația - „*Tatăl nostru, Care ești în ceruri*” - ne transpune în adevărata stare de rugăciune. Are rolul de a îndrepta mintea către Dumnezeu și a ne întări încrederea în El, ca Tată sau „Părinte” (Romani 8, 15). Prin acest mod de exprimare („*Tatăl nostru care ești în ceruri*”), Hristos îndeamnă oamenii să se adreseze lui Dumnezeu ca unui Părinte iubitor.

Cuvântul „Tată” ne învață că acela care vrea să se roage lui Dumnezeu, nu trebuie să vină înaintea Lui numai ca o făptură a Lui, ci ca un fiu al Lui după har, fiindcă, dacă nu este fiu, nu poate să-L numească „Tată”. Acest har al înfierii l-a dat Iisus Hristos celor care cred într-Însul, după cuvintele scripturii: „*Și celor câți L-au primit, care cred în numele Lui, le-a dat putere ca să se facă fii ai lui Dumnezeu*” (Ioan 1,12).

Mai mult, modul de exprimare „Tatăl nostru”, nu „Tatăl meu”, indică un important adevăr: faptul că toți suntem frați ai aceluiași Tată și suntem datori să ne rugăm unul pentru altul.

II.

Partea a doua a „Rugăciunii Domnești” conține șapte cereri, o cifră cu o simbolistică sacră ce trimite către cele șapte daruri ale Sfântului Duh (Isaia 11, 3).

1.

Prima cerere - „*Sfințească-se numele Tău*” - arată că numele Tatălui se sfințește în noi și de către noi, iar acest lucru se realizează atunci când noi ne sfințim printr-o viață trăită după voia Lui, în credință și fapte bune. Această cerere nu trebuie înțeleasă greșit, cum că Dumnezeu sau numele lui ar avea nevoie a fi sfințit.

„*Cerem de la El ca numele Lui să se sfințească în noi*” (Sf. Ciprian).

2.

A doua cerere - „vie împărăția Ta” - are trei înțelesuri: Dumnezeu să împărățească peste noi, împărăția Lui să fie printre noi și împărăția Lui să fie în noi.

Când rostim această cerere ne rugăm să ni se arate acea împărăție la care suntem chemați de Hristos când spune „*Veniți, binecuvântații Tatălui Meu, moșteniți împărăția cea pregătită vouă*” (Matei 25, 34). Cerem, deci, să fim moștenitori ai acestei împărății, a fericirii veșnice. Însă această cerere implică și dorința ca împărăția lui Dumnezeu să rodească deja în noi și să ne desăvârșească. E o rugăciune ca Dumnezeu să fie împăratul minții și al inimii noastre, dându-ne harul și puterea de a face din viața noastră de pe pământ o pregustare a împărăției Sale cerești.

Mai mult, cererea „*vie împărăția Ta*” ne trimite cu gândul la misiunea încredințată de Hristos apostolilor săi, cât și tuturor creștinilor, de a răspândi împărăția lui în toată lumea: „*Mergeți în toată lumea și propovăduiți Evanghelia la toată făptura*” (Marcu 16,15).

Dorința de a aduce în sufletul său împărăția lui Dumnezeu și de a o dăruia și celorlalți oameni trebuie să fie năzuința principală a fiecărui creștin.

3.

A treia cerere: „Facă-se voia Ta, precum în cer și pe Pământ”. Adică, învrednicește-ne să împlinim voia Ta pe pământ, așa precum îngerii o împlinesc în cer. Sfântul Simeon al Tesalonicului tâlcuiește astfel această cerere: „*Fă-ne pe noi ca pe îngeri: adică fie și facă-se voia Ta în noi, precum în dânșii; fie (în noi) voia Ta cea sfântă și fără prihană și nu voia noastră omenească, cea cu prihană*”.

Ne rugăm Tatălui ceresc să ne binecuvinteze cu darul de a trăi pe pământ cu Puterile cerești (Sf. Ioan Gură de Aur), împlinind voia lui Dumnezeu deoarece aceasta este calea spre mântuirea noastră. Împlinirea voii lui Dumnezeu în cer și pe pământ înseamnă de fapt mântuirea, sfințirea tuturor oamenilor. Această cerere este de fapt un suspin după împărăția lui Dumnezeu, dar și un semn de ascultare din partea noastră față de voia lui Dumnezeu.

4.

A patra cerere este: „pâinea noastră cea spre ființă dă-ne-o nouă astăzi”.

Cerem cele necesare susținerii vieții noastre trupești și spirituale (duhovnicești). Totodată, această cerere face legătura între primele trei cereri (acestea erau îndreptate către mărirea, împărăția și voia lui Dumnezeu) și celelalte patru, care sunt concentrate pe trebuințele noastre imediate privind mântuirea.

Termenul pâine se referă în primul rând la pâinea ca hrană materială, ce susține viața trupului. Ea este un termen general prin care cerem hrana ce susține viața biologică. Trebuie subliniat faptul că cerem nu doar pentru noi, ci și pentru aproapele nostru („*pâinea noastră dă-ne-o...*”). Acest aspect al cererii implică și pe cei lipsiți de pâine, nevoiași. Ne rugăm ca Dumnezeu să ne dea pâinea din care să îi hrănim și pe aceștia.

Însă omul nu este doar trup, ci și suflet. Deci „*pâinea cea spre ființă*” pe care o cerem se referă și la pâinea ca hrană spirituală, „*pâinea sufletului, o pâine care hrănește pe omul adevărat, cel zidit după chipul lui Dumnezeu, crescându-l și făcându-l asemenea cu Creatorul*” (Origen).

Această „pâine a sufletului” este cuvântul lui Dumnezeu, care ni se transmite prin Evanghelie și tâlcuirea acesteia, dar și Sfânta Euharistie prin care ne împărtășim cu Trupul și Sângele Mântuitorului Hristos „spre viața de veci”.

5.

A cincea cerere: „și ne iartă nouă greșalele noastre”

În această cerere este concentrată toată Evanghelia. Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu, S-a întrupat și S-a jertfit pentru iertarea păcatelor noastre. Tot în acest scop a întemeiat și Sfintele Taine. Prin includerea acestei cereri în „Rugăciunea Domnească”, Mântuitorul Hristos arată că iertarea noastră depinde și de iertarea păcatelor pe care alții le-ar fi făcut împotriva noastră: *”de veți ierta oamenilor greșalele lor ierta-va și vouă Tatăl vostru Cel ceresc; iar de nu veți ierta oamenilor greșalele lor, nici Tatăl vostru nu va ierta greșalele voastre”* (Matei 9, 14-15).

Așadar, a rosti „Rugăciunea Domnească” cu inima împietrită de neiertarea celor ce ne-au greșit face ca cererea aceasta să nu primească un răspuns favorabil din partea Tatălui Ceresc.

6.

Cererea a șasea: „și nu ne duce pe noi în ispită”.

Prin aceasta cerem lui Dumnezeu harul, puterea, de a fi feriți de ispitele care ne depășesc puterile (Fericitul Augustin).

Ispitia nu este de la Dumnezeu, ci este o stare indusă de diavol, o amăgire ce împinge omul spre păcat. Diavolul, cel numit adesea ispititorul, a ispitit chiar pe Însuși Hristos după postul de 40 de zile ținut înainte de activitatea Sa mântuitoare, însă fără succes.

Ispita nu este un păcat în sine, dar învoirea omului cu aceasta este păcat. Desigur, Dumnezeu nu este cel ce ispitește spre păcat, însă El îngăduie ispitele deoarece, prin depășirea lor, omul se desăvârșește și sfințește, după cum se exprimă Sf. Simeon al Tesalnicului: *„ispitele ce se întâmplă dreptilor sunt pentru (în)cercare și au plată (duhovnicească)”*. Astfel, oamenii ce se străduiesc să meargă pe calea mântuirii vor avea cu siguranță ispite mai multe, în timp ce oamenii indiferenți din punct de vedere duhovnicesc mai puține, deoarece diavolul nu are motiv să ispitească pe cei pe care deja îi are sub stăpânire.

7.

Cererea a șaptea: „ci ne izbăvește de cel rău”.

Cerem prin aceste cuvinte ca Dumnezeu să ne păzească de tot răul cauzat de sursa răului în lume, diavolul. Cerem să fim ocrotirea lui Dumnezeu împotriva urii nemărginite pe care diavolul o are față de oameni. Această ură face pe diavol să caute nenumărate mijloace de a devia pe om de la destinul lui de a ajunge om sfânt, îndumnezeit. Însă puterea de ocrotire și sfințire a lui Dumnezeu va fi întotdeauna mai mare atât timp cât este cerută cu insistență.

Această cerere implică și înțelegerea faptului că la originea răului pe care îl putem suferi din partea semenilor noștri stă, de fapt, tot diavolul. Așadar ura și răzbunarea față de cei ce ne fac rău înseamnă a cădea în capcana (ispita) diavolului.

De asemenea, această cerere se referă și la sfârșitul vieții noastre biologice, când ne dorim să fim izbăviți de prezența diavolului. Pentru acest sfârșit „creștinesc, neînfruntat” (adică fără muștrări

de conștiință), *cu pace și răspuns bun la înfricoșătoarea judecată*” creștinii se roagă în cadrul fiecărei Sfinte Liturghii.

III.

A treia parte sau încheierea „Rugăciunii Domnești” - „***Că a Ta este împărăția și puterea și salva în veci. Amin!***” – este o încheiere-doxologie în care ne arătăm nădejdea că cererile adresate lui Dumnezeu vor fi ascultate și împlinite.

Preamărire (doxologia) lui Dumnezeu la finalul rugăciunii este și o formă de a recunoaște atotputernicia Sa și a faptului că El singur are puterea de a ne dăruia cele cerute.

Termenul „***Amin***” cu care se încheie rugăciunea este un vechi cuvânt ebraic foarte întâlnit în Sfânta Scriptură (în evanghelia după Matei este întâlnit de 31 de ori). „*Amin*” poate avea mai multe înțelesuri, însă aici are sensul de „*Așa să fie!*”.

Acest cuvânt este folosit încă de la începuturile Bisericii. Fericitul Ieronim descrie cum în vremea lui poporul prezent la Sfânta Liturghie încheia rugăciunea „*Tatăl Nostru*”, rostită de către un singur credincios, în numele tuturor, cu „*Amin*” spus cu atâta însuflețire, încât răsunau bisericile.

Bibliografie:

Biblia (ediția Sfântului Sinod), Editura Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, București, București 2023;

Învățătură de credință creștină ortodoxă, Editura Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, București, 2015;

Ioan Gură de Aur, Sf., *Scrieri III, Omilii la Matei, PSB 23, IBMBOR, București, 1994*;

Origen, *Despre rugăciune, Herald, 2022*.

pr. prof. dr. Duțuc Adrian

IV. Sfintele Taine în viața creștinilor

În Biserica Creștin-Ortodoxă, termenul „taină” definește o lucrare văzută, prin care se transmite harul divin nevăzut al Duhului Sfânt. Această energie dumnezeiască are ca efect sfințirea vieții omului.

Sfintele Taine sunt șapte și au fost întemeiate de Mântuitorul Iisus Hristos în timpul activității Sale mântuitoare.

Oficierea acestor Sfinte Taine are loc, în general, în lăcașul de cult (biserică). Există totuși situații speciale, în care unele se pot oficia în exteriorul bisericii (la casele creștinilor, în spitale, etc.). Unele taine se primesc o singură dată în viață, precum Taina Botezului, a Mirungerii, a Preoției, a Cununiei. Alte taine, precum Taina Spovedaniei, a Euharistiei (Împărtășanie), Maslul, sunt menite a fi administrate de către preoți credincioșilor mai des, în funcție de necesitățile duhovnicești ale fiecăruia.

În orice sfântă taină deosebim trei părți: 1. întemeierea ei de către Iisus Hristos, 2. lucrarea văzută sau sfânta slujbă (săvârșită de cler) și 3. harul divin nevăzut ce se împărtășește participanților.

Harul divin este puterea sau energia dumnezeiască necreată, pe care Duhul Sfânt o împărtășește credincioșilor prin Sfintele Taine fiind un ajutor esențial în procesul de mântuire.

1. Sfânta Taină a Botezului

Sfânta Taină a Botezului este ritualul prin care omul, prin întreita afundare în apa sfințită și prin rostirea de către preot a formulei liturgice specifice („Se botează robul/roaba lui Dumnezeu (numele) în numele Tatălui, Amin și al Fiului, Amin și al Sfântului Duh, Amin”), dobândește iertarea păcatului strămoșesc. Odată cu primirea acestei sfinte taine, neofitul (cel botezat) prin harul divin ce se împărtășește prin această taină se naște din nou duhovnicește în Hristos devenind membru al Biserici.

După Botez, care este o înviere cu Hristos, omul este din punct de vedere spiritual un om nou, renăscut suflătește „din apă și din Duh” (Ioan 3, 5).

Ritualul principal al Sfintei Taine a Botezului este afundarea întreită în apa sfințită, afundare făcută în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh (adică în numele Sfintei Treimi). Această afundare simbolizează participarea celui botezat la moartea și îngroparea Mântuitorului Hristos. Astfel, cel ce primește botezul îngroapă omul vechi al păcatului, ca apoi, la ieșirea din apa Botezului să fie părtaș la Învierea de a treia zi a Domnului.

Sfântul Apostol Pavel descrie astfel această naștere din apă și din Duh: **„Împreună cu El (cu Hristos) ne-am îngropat prin Botez întru moarte; pentru ca, după cum Hristos a înviat din morți prin mărirea Tatălui, așa și noi să avem o viață nouă” (Romani 6, 4).**

Celelalte gesturi liturgice de la Botez au și ele simbolistica lor: lepădările reprezintă îndepărtarea puterii diavolului de la cel ce se botează; unirea cu Hristos reprezintă unirea cu Mântuitorul și cu Biserica Lui; suflarea de trei ori a preotului peste fața celui ce se botează amintește de Dumnezeu care atunci când l-a creat pe Adam a suflat asupra lui, însuflându-l; veșmântul sau pânza albă (crijma) în care se îmbracă neofitul simbolizează curățenia spirituală a celui nou botezat

(haina luminoasă a harului); lumânarea simbolizează datoria celui botezat de a duce o adevărată viață creștinească, așa încât faptele lui bune să lumineze înaintea oamenilor.

Mântuitorul Hristos a întemeiat Sfânta Taină a Botezului, după Învierea Sa din morți, atunci când a poruncit Sfinților Apostoli: „**Mergând, învățați toate neamurile botezându-le în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh, Învățându-le să păzească toate câte v-am poruncit vouă**” (Matei 28, 19 -20).

Candidatului la botez i se cere primirea dreptei credințe și pocăință de păcatele săvârșite, care prin Botez se iartă, după cum zice Sfânta Scriptură: „**Cel ce va crede și se va boteza se va mântui**” (Marcu 16, 16). De aceea acesta rostește la botez Simbolul credinței (Crezul). La botezul copiilor, credința se mărturisește de către naș, care se angajează, că se va îngriji ca finul său să fie crescut în credința creștin-ortodoxă. Din acest motiv, naș nu poate fi decât un creștin ortodox. Evident, datoria de a-i crește pe copii în credința ortodoxă o au și părinții.

Copii trebuie să fie botezați deoarece:

- au păcatul strămoșesc, de care nu se pot curăți decât prin botez,
- fără nașterea din nou, prin Botez, nu se poate intra în Biserică, după cuvântul Domnului: „**De nu se va naște cineva din apă și din Duh nu va putea să intre în împărăția lui Dumnezeu**” (Ioan 3, 5).
- Biserica astfel a procedat dintotdeauna.

2. Sfânta Taină a Mirungerii (a ungerii cu Sfântul și Marele Mir)

Sfântul Mir (Mirungerea) este sfânta taină prin care neofitul (cel ce tocmai a primit botezul) primește harul divin al creșterii vieții spirituale prin ungerea cu Sfântul și Marele Mir în părțile mai importante ale trupului: frunte, gură, ochi, urechi, piept, spate, mâini și picioare. În timpul administrării acestei mirungeri preotul rostește cuvintele: „**Pecetea darului Sfântului Duh, Amin**”.

Ungerea la frunte se face spre sfințirea cugetului, la piept spre sfințirea inimii, la ochi, urechi și gură spre sfințirea simțirilor, la mâini și la picioare spre sfințirea lucrărilor și a puterii duhovnicești a creștinului.

Sfânta Taină a Mirungerii a fost întemeiată de Mântuitorul Hristos, ca și celelalte Sfinte Taine. Sfântul Apostol Ioan scrie despre Sfântul Mir: „**și voi ungere aveți de la Cel Sfânt și ungerea pe care ați luat-o de la Dânsul, întru voi să rămână**” (Ioan 2,20,27), iar în epistola a doua către Corinteni folosește expresia ce a dat formula prin care se face Mirungerea: „**Cel ce ne întărește pe noi împreună cu voi întru Hristos, și Cel ce ne-a uns pe noi, Dumnezeu este, Care ne-a și pecetluit pe noi și a dat arvuna Duhului în inimile noastre**” (II Corinteni 1,21-22).

Sfinții Apostoli și preoții rânduți de ei au săvârșit Sfânta Taină a Mirungerii prin punerea mâinilor pe capul celor de curând botezați sau prin ungerea cu Sfântul Mir. Taina Mirungerii trebuie oficiată îndată după Botez, deoarece încă de la nașterea duhovnicească primită prin Botez sufletul are nevoie de harul creșterii și întăririi duhovnicești, în același fel în care trupul are de la naștere trebuință de hrană pentru creșterea trupească.

Sfântul Mir care se întrebuințează la Sfânta Taină a Mirungerii se prepară în cadrul unei slujbe cu totul deosebite. Acest untdelemn este amestecat cu 38 mirodenii (aromate) și se sfințește de episcopi împreună într-o slujbă fastuoasă, o dată pe an, în Joia Mare. Sfântul și Marele Mir are puterea și harul sfințitor pe care le avea gestul liturgic al punerii mâinilor Sfinților Apostoli peste capul primilor creștini botezați.

3. Sfânta Taină a Euharistiei (a Împărtășirii)

Sfânta Euharistie este taina prin care, sub chipul pâinii și al vinului sfințite, credinciosul se împărtășește cu Însuși Trupul și Sângele Mântuitorului Iisus Hristos, spre iertarea păcatelor și spre viața de veci.

Pâinea și vinul Sfintei Euharistii, doar pentru simțurile noastre trupești sunt percepute ca pâine și vin, însă în realitate ele sunt Însuși Trupul și Sângele Mântuitorului Hristos, deoarece în timpul slujbei Sfintei Liturghii sunt prefăcute în chip minunat în Trupul și Sângele Domnului, prin puterea Duhului Sfânt, chemat în rugăciune de preotul slujitor.

Sfânta Taină a Euharistiei a fost întemeiată de Mântuitorul la Cina cea de Taină, atunci când a luat pâinea, a binecuvântat-o și a împărtășit pe Sfinții Apostoli, zicând: „**Luați, mâncați, acesta este Trupul Meu**”, iar după aceea a luat paharul, a mulțumit Părintelui ceresc, a binecuvântat paharul și a dat Sfinților Apostoli zicând: „**Beți dintru acesta toți, acesta este Sângele Meu al Legământului celui Nou**” și a adăugat apoi: „**Aceasta să o faceți întru pomenirea Mea**” (Matei 26, 26-28), dând poruncă astfel această Sfântă Taină să fie săvârșită mereu de creștini.

Taina Euharistiei trebuie să se săvârșească cu pâine dospită, din grâu curat și cu vin din struguri, după ce a fost lăsat de Mântuitorul la Cina cea de Taină.

Creștinii se împărtășesc pentru iertarea păcatelor și pentru moștenirea vieții de veci. Însuși Mântuitorul zice: „**Adevăr, adevăr grăiesc vouă: De nu veți mânca Trupul Fiului Omului și de nu veți bea Sângele Lui, nu veți avea viață în voi. Cel ce mănâncă trupul Meu are viață veșnică și Eu îl voi învia în ziua cea de apoi.**” (Ioan 6, 56). De aceea trebuie să fie împărtășiiți și copiii, după ce sunt botezați și unși cu Sfântul și Marele Mir.

Pentru a primi cu vrednicie sfânta Împărtășanie, credincioșii trebuie să se pregătească prin post, prin rugăciune și prin spovedanie. Cel ce se împărtășește nepregătit, adică cu nevrednicie, acela săvârșește un păcat grav: *„oricine va mânca pâinea aceasta sau va bea paharul Domnului cu nevrednicie vinovat va fi de Trupul și Sângele Domnului.. Că cel ce mănâncă și bea cu nevrednicie, osândă își mănâncă și bea, nesocotind Trupul Domnului”* (I Corinteni 11, 27-29).

Efectele sau roadele Sfintei Împărtășanii, atunci când se ia cu vrednicie, sunt foarte importante: unirea cu Hristos, sporirea harului umnezeiesc, slăbirea înclinărilor rele, curățirea de păcate și moștenirea vieții veșnice.

Sfânta Împărtășanie este cea mai mare, mai adâncă și mai înfricoșătoare dintre taine, fiindcă prin ea credincioșii se împărtășesc nu numai cu harul divin, ci și cu Însuși izvorul harului - Iisus Hristos.

4. Sfânta Taină a Pocăinței (Spovedania)

Spovedania este sfânta taină prin care credinciosul, mărturisindu-se în fața preotului duhovnic și primind dezlegare de la acesta, primește, prin harul Duhului Sfânt, iertarea păcatelor mărturisite.

Această Sfântă Taină a fost întemeiată de Mântuitorul atunci când, după ce făgăduit Sfinților Apostoli că le va da putere să lege și să dezlege zicând („**Oricâte veți lega pe pământ vor fi și în cer și oricâte veți dezlega pe pământ vor fi dezlegate și în cer**” - Matei 18, 18), le-a dat cu adevărat, după Învierea Sa, puterea de a ierta pacatele prin cuvintele „**Luați Duh Sfânt: căroră veți ierta păcatele, le vor fi iertate și căroră le veți ține, vor fi ținute**” (Ioan 20, 22-23).

De la credinciosul care își mărturisește păcatele se cere pocăință, adică părere de rău pentru păcate și dorința fermă a-și schimba modul de viață după voia lui Dumnezeu. După ce s-a spovedit, credinciosul trebuie să țină întru totul canonul primit de la preotul duhovnic. Canonul nu este o pedeapsă, ci medicament, având rolul de a ajuta în procesul de vindecare sufletească a penitentului (cel ce se spovedește).

Secretul spovedaniei este o condiție obligatorie pe care trebuie să o respecte duhovnicul. Păcatele spovedite rămân doar între duhovnic, penitent și Dumnezeu.

5. Sfânta Taină a Cununiei

Nunta, cununia sau căsătoria, este sfânta taină prin care un bărbat și o femeie care au hotărât să trăiască împreună întreaga lor viață, primesc de la Dumnezeu binecuvântarea și harul divin care stăpânește unirea lor.

Căsătoria, ca unire între bărbat și femeie, a fost întemeiată de Dumnezeu încă din zorii umanității, în grădina Edenului. Dumnezeu a binecuvântat pe Adam și pe Eva prin cuvintele: „**Creșteți și vă înmulțiți; umpleți pământul și-l stăpâniți**” (Facere 1,28), întemeind căsătoria.

Mai mult, Mântuitorul a consfințit căsătoria ridicând-o la treapta de Sfântă Taină, după Învierea Sa. Prin Sfânta Taină a Nunții se împărtășește harul dumnezeiesc celor ce se căsătoresc creștinește. Mântuitorul a rânduit căsătoria monogamă (numai între un singur bărbat și o singură femeie), neîngăduind despărțirea lor sau divorțul, decât pentru motive foarte întemeiate.

După cum este menționat și în Apostolul slujbei, nunta simbolizează unirea dintre Hristos (mire) și Biserică (mireasa).

Cei care voiesc să se căsătorească trebuie să fie conștienți că încheie de bunăvoie o legătură sfântă pentru toată viața, că sunt datori unul față de altul cu credință și dragoste, după pilda dragostei dintre Hristos și Biserică (Efeseni 5, 25), și că sunt datori să facă din copiii lor buni credincioși ai Bisericii lui Hristos.

Înainte de nuntă, mirii trebuie să se și spovedească și să se împărtășească pentru a primi în curăție deplină Sfânta Taină a Nunții.

6. **Sfânta Taină a Preoției (Hirotonia)** este taina prin care celor anume pregătiți și chemați de Dumnezeu li se dă, prin sfințirea de către episcop, puterea, dreptul și misiunea să învețe adevărul

dumnezeiesc, să officieze Sfintele Taine și slujbele bisericești și să conducă pe credincioși pe calea mântuirii.

Prin hirotonie se împărtășeste prin harul divin puterea de a învăța sau predica, de a săvârși cele sfinte și de a conduce poporul lui Dumnezeu pe calea mântuirii. Numai cine a primit această putere și slujește Bisericii are dreptul să predice și să officieze sfintele slujbe.

Preoția este o lucrare de temelie în Biserică. Fiind instituită de Hristos, preoția Bisericii prelungește până la sfârșitul veacurilor însăși preoția Mântuitorului. Fără Preoție nu sunt Sfinte Taine, fără Sfinte Taine împărtășirea harului divin este departe de oameni și fără har divin nu este mântuire.

Mântuitorul a întemeiat Sfânta Taină a Preoției (Hirotoniei) atunci când, după Înviere, a dat Sfinților Apostoli puterea de a ierta păcatele (Ioan 20, 22-23) și când le-a dat deplină putere să învețe, să boteze și să conducă pe credincioși: „***Datu-Mi-s-a toată puterea în cer și pe pământ; drept aceea, mergând, învățați toate neamurile, botezându-le în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh și învățându-le să păzească toate câte v-am poruncit vouă***” (Matei 28, 18-20). De la Sfinții Apostoli, puterea dată prin hirotonie trece neîntrerupt la urmași lor, până la sfârșitul veacurilor.

Hirotonia are trei trepte: de episcop, de preot și de diacon. Episcopul poate săvârși toate Sfintele Taine; el hirotonește preoții în parohii și conduce Biserica dintr-o eparhie. Preotul poate săvârși Sfintele Taine, în afară de hirotonie, și are misiunea de a se îngriji de toate nevoile spirituale ale membrilor parohiei, cât și convertirea celor ce nu sunt creștin-ortodocși. Diaconul ajută pe episcop și pe preot în slujbele lor, însă fără a săvârși singur Sfintele Taine. Având în vedere importanța preoției pentru viața lor, în drumul spre mântuire, credincioșii sunt datori să-l respecte după cuviință pe preot, să-i asculte îndemnul și învățăturile, cinstindu-l ca pe părintele lor spiritual.

7. Sfânta Taină a Maslului

Maslul este Sfânta Taină în cadrul căreia, prin ungere cu untdelemn sfințit (mir) și prin rugăciunile preoților săvârșitori, credinciosul bolnav primește harul ce aduce vindecare și întărire în lupta cu neputințele și bolile trupesti și sufletești.

Taina Sfântului Maslu este amintită de Sfântul Iacob, care spune: „***Este cineva bolnav între voi? Să cheme preoții Bisericii și să se roage pentru el, ungându-l pe dânsul cu untdelemn, întru numele Domnului. Și rugăciunea credinței va mântui pe cel bolnav și Domnul îl va ridica, și de va fi făcut păcate i se vor ierta lui***” (Iacob 5, 14-15).

Ungerea din cadrul acestei sfinte taine nu este o ungere oarecare, ci o ungere în numele Domnului, după porunca Lui, ea este adică o Sfântă Taină. Dacă n-ar fi din porunca Domnului, ungerea n-ar avea puterea de însănătoșire și de iertare a păcatelor, despre care vorbește Scriptura.

După rânduiala Bisericii, slujba Sfântului Maslu trebuie să fie săvârșită de șapte preoți; iar dacă nu se găsesc șapte, pot să fie și mai puțini, în caz de mare nevoie, chiar numai doi.

Credinciosul sau credincioșii care primesc Sfânta Taină a Maslului trebuie să aibă credință puternică și încredere în bunătatea și mila lui Dumnezeu. De asemenea, înainte de slujba Sfântului

Maslu, este indicat să se și spovedească și să se împărtășească, pentru a fi curați sufletește și uniți cu Hristos Domnul prin Taina Euharistiei.

Bibliografie:

Biblia (ediția Sfântului Sinod), Editura Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, București, București 2023;

Învățătură de credință creștină ortodoxă, Editura Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, București, 2015.

pr. prof. dr. Duțuc Adrian

V. Biserica – locaș de închinare și de sfințire a omului

”Biserica este cerul pe pământ, în care locuiește și Se preumblă Dumnezeu Care este în cer...” (Sf. Gherman, Patriarhul Constantinopolului).

Termenul de BISERICA are două înțelesuri:

1. Acela de adunare a credincioșilor care cred și îl mărturisesc pe Domnul Iisus Hristos; toți creștinii botezați în numele Sfintei Treimi formează Biserica despre care spune Sf. Ap. Pavel ca este trupul lui Hristos.

2. Acela de locaș de închinare în care credincioșii se adună pentru a se ruga lui Dumnezeu și unde se săvârșesc sfintele slujbe.

Încă din momentul izgonirii din Rai, oamenii au simțit nevoia să se închine lui Dumnezeu și să Îi aducă Acestuia jertfe. Pentru a putea face aceste lucruri ei alegeau anumite locuri în zone înalte și frumoase, sugerând prezența harică a divinității. În Vechiul Testament cartea Ieșirea ne prezintă porunca lui Dumnezeu pentru construirea Cortului Mărturie, ca loc al întâlnirii omului cu Dumnezeu. Mai apoi, după așezarea lor în Țara Sfântă, regele Solomon a construit pe Muntele Moria, Templul din Ierusalim, care a devenit locașul de cult central al evreilor, până la distrugerea a Ierusalimului în anul 70.

La început cultul Bisericii creștine a păstrat legătura cu Templul, însă pentru săvârșirea Euharistiei se adunau în case particulare. Sfinții Apostoli urmau pilda Mântuitorului Iisus Hristos și mergeau să se închine la Templu. Ei se aflau acolo mereu „lăudând și binecuvântând pe Dumnezeu” (Luca 24, 53). Același lucru îl făceau și cei care nu locuiau în Ierusalim, adunându-se pentru a se ruga în casele oamenilor mai înstăriți.¹ Rugăciunea în aceste case și mai ales Sfânta Euharistie se făcea în camera sau foisorul de sus. Sfântul Apostol Pavel prin epistolele sale și Sfântul Evanghelist Luca în cartea *Faptele Sfinților Apostoli* ne-au transmis numele unor creștini în casele cărora se săvârșea Sfânta Euharistie și rugăciunea, ca, de exemplu: Acvila și Priscila la Corint (Romani 16, 3,5), Ștefana (I Cor. 16, 15), Iason din Troia (Fapte 20, 7-11) etc.

Aceste adunări se făceau în camerele bine alese din fiecare casă. Astfel „pentru adunările de cult și de zidire creștină din aceste case se foloseau fie *atrium-ul* din casele de tip greco-roman, fie sala de mese, fie mai ales sala mare, interioară, așezată în fața intrării, care servea ca sală de primire. La Roma și în alte centre se foloseau și încăperile de la etaj sau foisoarele de pe acoperiș”².

¹ Nicolae Chifăr, *Istoria creștinismului, vol I*, Ed. Universității „Lucian Blaga”, Sibiu, 2007, p. 38.

² Pr. Prof. Dr. Ene Braniște, *Liturgica generală II. Noțiuni de artă bisericească, arhitectură și pictură creștină*, Ed. Episcopiei Dunării de Jos, Galați, 2002, p. 11.

După perioada apostolică situația a fost asemănătoare, pentru că aproape până la sfârșitul secolului al II-lea nu sunt date care să arate că au existat construcții pentru cultul creștin. Dar, de la sfârșitul secolului al II-lea și primii ani ai secolului al III-lea, când numărul creștinilor a crescut foarte mult, a început să se fixeze înăuntrul caselor particulare o încăpere deosebită, folosită numai ca loc de cult și exclusă de la orice altă folosire lumească sau profană³. Acest spațiu aparținea unui om care era înstărit și care îl punea la dispoziția comunității, fie comunității care îl cumpăra și care îl amenaja pentru astfel de scopuri. Avem mărturii care atestă existența unor astfel de locuri, căci Sfântul Iustin Martirul, în fața judecătorilor persecutori, mărturisește că folosea, ca loc de adunare la Roma, casa unui oarecare Martin, pe lângă termele lui Timotei⁴. La fel vechea basilică Sfântul Clement din Roma nu era decât o casă particulară transformată în biserică.

Primele biserici creștine au început să se construiască spre sfârșitul secolului al II-lea. Acest lucru a fost posibil în scurtele perioade în care persecuțiile împotriva creștinilor încetau sau erau mai puține, fiind, de obicei, construite pe mormintele martirilor și purtând astfel numele de martirion. Mai apoi, răspândindu-se creștinismul au început să fie construite biserici și în alte locuri, dezvoltându-se astfel anumite stiluri arhitectonice.

Cel dintâi stil arhitectonic în care s-au construit bisericile creștine atât în Răsărit, cât și în Apus, este stilul basilical. Basilicile erau la greco-romani edificii publice, situate în piețele cetățenilor, în care aveau loc întrunirile cetățenești și politice, judecățile și operațiile comerciale.

Împăratul Constantin cel Mare, după ce a făcut anumite modificări în aceste clădiri, care erau destul de spațioase, le-a transformat în lăcașuri de cult. Astfel „basilica împăratului pământesc a devenit locașul Împăratului ceresc, casa lui Dumnezeu și locul sfânt, de adunare și rugăciune, al creștinilor”⁵.

Bisericile construite în stil basilical aveau formă dreptunghiulară, simbolizând, corabia sau arca lui Noe, cu o încăpere centrală, mai înaltă și mai largă decât celelalte spații, la nivelul superior fiind înzestrate cu ferestre, două sau mai multe nave laterale și o absidă la răsărit, la capătul opus intrării principale. În mijlocul spațiului delimitat de absida semicirculară, s-a așezat altarul pe care se săvârșea Sfânta Jertfă. Deasupra altarului se ridica un acoperământ boltit sau baldachin, deschis și sprijinit pe patru coloane, numit ciborium. Cu timpul, această încăpere a fost despărțită de restul sălii printr-un mic grilaj (balustradă) de lemn, de zid, de piatră sau din metal.

Din tipul basilical, s-a dezvoltat stilul bizantin în care biserica a fost construită în formă de cruce, simbolizând jertfa mântuitoare a Domnului nostru Iisus Hristos, și în care regăsim o încăpere centrală și două abside laterale, la care s-a adăugat o cupolă și o turlă.

³ Ibidem, p. 11.

⁴ Pr. Prof. Dr. Ene Braniște, *op. cit.*, p. 12.

⁵ Pr. Prof. Petre Vintilescu, *Elemente de istorie a artei creștine*, în „Biserica Ortodoxă Română”, anul LXXXIV (1966), nr. 1-2, p. 172.

INTERIORUL BISERICII

Interiorul bisericii este împărțit în trei părți: pronaos, naos și altar; unele biserici au și pridvor.

PRONAOSUL este prima încăpere în care intrăm după ce trecem pragul bisericii, care în vechime era separată de naos printr-un zid cu uși de comunicare. Aici stăteau odinioară catehumenii. Aici se păstrează cristelnița.

NAOSUL este următoarea încăpere, după pronaos. Aici stau credincioșii în timpul slujbelor. În mijlocul naosului se află suspendat un policandru mare, acesta simbolizând lumina divină care se coboară din cer peste cei care participă la sfintele slujbe. De-a lungul pereților se află stranele în care stau credincioșii în vârstă și cei bolnavi. Acestea se termină cu stranele destinate cântăreților. În partea dreaptă a naosului se află **SCAUNUL ARHIERESC** pe care îl ocupă arhieriei (episcopi, mitropoliți, patriarh) care vin în vizită sau participă la sfintele slujbe.

ALTARUL este partea cea mai importantă a bisericii. În altar se săvârșesc cele mai importante sfinte slujbe. Acest loc este despărțit de naos prin **CATAPETEASMĂ** sau **ICONOSTAS**. Acesta are trei uși, cele dentrale poartă numele de uși împărătești și pe ele intră doar clericii în momente specifice din timpul slujbelor, iar cele laterale se numesc uși diaconești. Pe iconostas se regăsesc numeroase icoane, împărțite în registre astfel: icoanele mari ale Mântuitorului, Maicii Domnului, ale Hramului bisericii și ale Sf. Ier. Nicolae poartă numele de icoane împărătești, deasupra acestora se regăsește registrul icoanelor Praznicelor Împărătești, apoi registrul icoanelor Sf. Apostoli și apoi cel al Sf. prooroci. Pe ultimul rând, în centru regăsim Crucea și icoanele Maicii Domnului și Sf. Ioan Evanghelistul.

În partea stângă a altarului se află **PROSCOMIDIARUL**, locul în care sunt pregătite pâinea și vinul care vor fi sfințite de preot în timpul Sfintei Liturghii și transformate de Duhul Sfânt în Trupul și Sângele Domnului nostru Iisus Hristos.

La proskomidiar se află: **Sfântul Potir, Sfântul Disc, steluța și lingurița**, obiecte liturgice folosite la slujba Sfintei Liturghii.

În mijlocul altarului se află **Sfânta Masă**, obiectul cel mai important din biserică., în piciorul ei aflându-se sfinte moaște ale unui mucenic, așezate acolo în momentul sfințirii bisericii. În timpul Sfintei Liturghii, pâinea și vinul puse pe Sfânta Masă se prefac, la rugăciunea preotului și a credincioșilor, în Trupul și Sângele lui Hristos.

OBIECTE AFLATE PE SFÂNTA MASĂ:

SFÂNTUL ANTIMIS este o pânză de formă dreptunghiulară pe care este pictată icoana *Punerii în mormânt a Domnului Iisus Hristos*. Fără Sfântul Antimis nu se poate săvârși Sfânta Liturghie. În partea de sus a Antimisului se află o părticică din moaștele unui sfânt mucenic.

SFÂNTA EVANGHELIE este cartea de slujbă care cuprinde fragmente din Sfintele Evanghelii, organizate calendaristic, pornind de la Ziua Învierii. La fiecare sfântă Liturghie se citește din această carte.

CRUCEA înfățișează răstignirea Mântuitorului și ne amintește de Jertfa Sa mântuitoare.

CRUCEA RĂSTIGNIRII este o cruce mare din lemn, pe care este pictată răstignirea Mântuitorului Iisus Hristos și care este scoasă în mijlocul naosului la Denia celor 12 Evanghelii.

SFÂNTUL CHIVOT este un obiect care are de obicei, forma unei biserițe. Aici se păstrează Sfânta Împărtășanie necesară pentru bolnavi și copii.

SFEȘNICELE cu lumânări aflate pe Sfânta Masă simbolizează lumina lui Hristos care luminează tuturor. Aceste suporturi pot avea:

- un braț (simbolizează unitatea dumnezeirii)
- două brațe (simbolizează cele două firi ale Mântuitorului)
- trei brațe (simbolizează Sfânta Treime)
- șapte brațe (simbolizează cele șapte daruri ale Sfântului Duh)

În biserică se află multe **ICOANE** pe care sunt înfățișate evenimente biblice sau persoane sfinte.

Pictura bisericească este strâns legată de locașul de cult ortodox. Ea, de obicei, acoperă toată suprafața interioară a unei biserici, iar în unele cazuri chiar partea exterioară. Cât privește icoanele mobile, ele sunt atât legate de locașul de cult cât și de casele credincioșilor. Ortodoxia nu poate fi concepută fără icoane.

Pentru creștinul ortodox, icoana este un mijloc de întâlnire sau de comunicare între el, care se roagă, și Dumnezeu sau Sfinții, care primesc rugăciunea. Icoana nu este o simplă imagine sau fotografie, ci ea ne dă sentimentul real al prezenței lui Dumnezeu.

Leagănul artei bisericești au fost catacombele. Primii creștini pictau pe pereții din catacombe, tot ce era mai sfânt pentru ei. Pictau anumite simboluri care erau înțelese numai de ei, pentru a putea păstra tainele credinței în Iisus Hristos. De exemplu, ancora simboliza speranța, porumbelul simboliza Duhul Sfânt, păunul simboliza nemurirea, cocoșul simboliza învierea morților înainte de Înfricoșata Judecată, mielul reprezenta pe Mântuitorul Iisus Hristos, iar vița de vie și coșulețul cu pâini erau simboluri pentru Sfânta Euharistie.

Astăzi bisericile sunt înfrumusețate cu numeroase icoane care au rolul de a înalța mintea celui credincios de la cele pământești, la cele cerești, adică la Împărăția veșnică a lui Dumnezeu.

Bibliografie:

Ene Braniște, *Liturgica generală II. Noțiuni de artă bisericească, arhitectură și pictură creștină*, Ed. Episcopiei Dunării de Jos, Galați, 2002

Chifăr Nicolae, *Istoria creștinismului, vol I*, Ed. Universității „Lucian Blaga”, Sibiu, 2007

Vintilescu Petre, *Elemente de istorie a artei creștine*, în „Biserica Ortodoxă Română”, anul LXXXIV (1966), nr. 1-2

pr. prof. dr. Valenciuc Ioan - Paul